

AHMED YAKUBOĞLU VE TÜRK GÜZEL SANATLARINDAKİ YERİ

Yrd. Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM*

I.BÖLÜM

HAYATI VE YETİŞTİĞİ ÇEVRE

1-Hayati

Kütahya'nın Saray Mahallesinde, 1336/1920 yılında dünyaya geldi. Dedesi Hacezler (Hacıilyas) köyünden olup, "Yakuboğlu" diye anılırdı. Arazileri ve varlıkları bol olan bir ailedendi.

Babası ise Ahırardı'ndaki huzurlu evinde tarımla uğraşan Hacı Halil ağadır. Görgülü, bilgili ve köydeki arazilerini köylülerle paylaşacak kadar cömert bir insandır. Yakuboğlu ailesi Türkmen soyundandır.

Ahmet bey ilk öğrenimini annesi Şefika hanımdan aldı. Bu münvver hanım Nalbant sülalesindedir. Sevgili yavrusuna o günün tanınmış halk kitaplarını okur, dini, milli ve hamâsi bilgilerle yetiştirmeye çalışır. Evdeki zengin kütüphanede yer alan taş basma kitapların resimleri başta olmak üzere tarihe dair eserlerin içinde yer alan kahramanlık tabloları Ahmed beye son derece tesir etmiştir. Bunlar onun küçücük kafasında resme karşı büyük bir alakanın ve meclubiyetin doğmasını sağlamıştır. Onun bu resim merakı, araştırması ve hevesi resme olan kabiliyetini artırmış ve geliştirmiştir. O kadar ki daha ilkokula başlamadan önce, okula giden çocukların resimlerini yapardı. Onun bu gayreti, çalışmayı adet ve zevk haline getiren babasından da kaynaklanmıştır. Babasının çalışmaya olan bu bağlılığı sebebiyle soyadı verilirken "Çalışel" uygun görülmüştür⁽¹⁾.

1927 yılında okula başlayan Ahmed bey, tarihî bir imkanı değerlendirerek Osmanlıca öğrenmeye başlamıştır. Henüz yedi yaşında olan Ahmed bey resim çalışmalarını da sürdürmüştür. Hatta o yıl yaptığı resimler okul tarafından sergilenmiştir. Gördüğü büyük rağbet üzerine okul idaresi onun resimlerini her yıl sergilemeyi gelenek haline getirmiştir. En çok ilgilendiği

* S.Ü.İlahiyat Fakültesi, Öğretim Üyesi.

(1) Ressam Ahmed bey uzun yıllar kullandığı bu soyadını dedelerine olan hayranlığı ve bağlılığı sebebiyle 1964 yılında "Yakuboğlu" olarak değiştirmiştir.

derslerin başında tarih gelirdi. Atalarımızın kahramanlıkları tarihimizdeki büyük olaylar ve destanlar, parlak zaferler Ahmed'in kafasında ve gönlünde milli duyguların şekillenmesine yardımcı oluyordu. Bu bilgi ve düşünceler ileride ressam Yakuboğlu'nun tuvallerindeki kahramanlık tablolarına malzeme temin ve teşkil edecektir. Küçük Ahmed'in âsûde bir Türk evinde, huzurlu bir aile ortamında geçirdiği bu ilkokul günlerinden sonra gelen ortaokul ve lise sıralarında aynı tempoda devam etmiştir. Ne var ki yaşı ilerledikçe kendi ifadesiyle "resim yapabilmek için tabiatı tanımak gerekir" düşüncesinden hareketle çevresini dikkatlice takip ve tahlile devam etmiştir. O henüz lise öğrencisiyken yaptığı Halit Fahri'nin "Venüsün kızları" şiirinden ilham alarak yaptığı resminde görülen karaçamın plajda yer almasındaki yanlışlığı henüz tabiatı incelemeye koyulmadığının bir hatalı sonucu olarak tanımlamıştır. O yıllarda şiir defterlerine konuyla ilgili resim yapma merakı da o yılların unutulmaz hatıraları arasında yer almaktadır. Bu tür resimleri arasında Necip Fazıl Kısakürek'in "Dalgalar" Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Çoban Çeşmesi" Ömer Bedrettin'in "Kış" gibi şiirlere mâkes olan resimlerini gösterebiliriz.

Küçük Ahmed'in resim sanatı çevreleriyle ciddi olarak ilk defa tanışması yine lise yıllarına rastlar. Resim öğretmeni Remzi Koçak onun üstün kabiliyetini sezip takip eden değerli bir insandır. Onunla o kadar ilgilenir ki Ahmed'in taze dimağında resim sanatının enginliklerinin belirmesine vesile olur, çalışmalarını teşvik eder. Bu kadarla yetinmemesini tenbih ederek ona ilk defa Akademi'den bahis açar. Hatta resim hocası Ahmet Doğu ile görüşerek Ahmed beyin mutlaka Akademiye girmesini tavsiye eder. Bütün bu güzel görüşmelere rağmen ortaya çıkan bazı engellerden dolayı küçük Ahmed o yıllarda bu imkanı bulamaz.

Ahmed Bey'in bu öğrencilik yıllarındaki ilgi kurduğu konulardan biri de Türk Musikisidir. Resimle yorulan zihnini musiki ile dinlendirirdi. Radyodan ve eski plaklardan değerli sanatkarların gerek beste ve gerekse güftelerine ait parçaları büyük bir zevk ve dikkatle dinlerdi. Bu merak ve zevki onda bazı musiki aletlerini kullanma hevesini de doğurmuştur. Bunların başında ud ve kanun gelmektedir⁽²⁾. Musikinin yandaşı olan diğer güzel sanatlar da beraberinde gelir. Nitekim o şiirlerde yazmıştır.

Küçük Ahmed o yıllarda Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik krizler sebebiyle İstanbul Güzel Sanatlar Akademisine gitme imkanı bulamamışsa da Müslüman Türk kültürünün harman olduğu bu büyük şehri kafasına koymuştu.

(2) İlerlemiş yaşlarda Yakuboğlu, Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver merhumu tanıma imkan ve bahtiyarlığını elde edince onun yerinde tavsiyesiyle "Ney" üfleme de koyulacaktır.

Nihayet bir gün İstanbul'a giderek kırk gün kalma imkanı elde eder. Bu muazzam şehre hayran olur. Ne pahasına olursa olsun kalmanın yollarını arar. Ama ne iş ne de Akademi'ye öğrencilik yollarını bulamaz. Bununla beraber muhteşem camilerini, medreselerini, kütüphanelerini ve müzelerini gezer. Ama sonunda Kütahya'ya dönmek zorunda kalır. Yine de gönlü İstanbul'dadır.

Kütahya'ya dönüşünden itibaren tabiatı inceleme ve araştırma merakıyla resim çalışmaları devam eder. Gökşadırvan da yaz ve kış sürüp giden çalışmaları, onun çeşitli kitaplardaki estetik bilgilerini ve resme dair zenginliklerini daha da gelişmesini temin etmiştir. O kendisine İstanbul kapılarını açacak himmetli bir eli âdeta beklemektedir.

2-A. Süheyl Ünver'le tanışması

Ressam Ahmed'in bu bekleyişi bir gün sonuç verir. Vahit Paşa Kütüphanesi'nde çalışırken karşıdaki masada yazma eserleri taramakla meşgul bir zat dikkatini çeker. İlk bakışta hayran olur ve kalbî bir bağlantı hisseder. Kim olduğunu merak eder. Hele belediye reisi Ethem Bey'in ve Maarif Müdürü Şükrü bey'in o zatı ziyarete gelmeleri Yakuboğlu'nun merakını daha da artırır. Bir fırsatını bulup Kütüphane Müdürü Hamdi Efendi vasıtasıyla kendisiyle tanışır.

Meçhul değerleri teşhiste, bilinmeyen kıymetleri takdirde son derece hassas ve tecrübeli olan Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver⁽³⁾ de Yakuboğlu'nu

⁽³⁾ Ord. Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER 17 Şubat 1898 (26-27 Ramazan 1315) Perşembeyi Cuma'ya bağlayan "Kadir Gecesi" İstanbul'da dünyaya geldi. 14 Şubat 1986 (5Cemeziyelahir 1406) Cuma günü gene İstanbul'da Hakın rahmetine kavuştu. Kendisi "Tıp Tarihçisi" olmasına rağmen Türk ilim, kültür ve sanatına yapmış olduğu büyük ve birbirinden kıymetli hizmetleriyle tanınmış bir insandır. Süheyl ÜNVER'in maddi hayatı tükenmiş olmasına rağmen hocalığı, efendiliği, aile babalığı ve bıraktığı hatıralar onu hala yaşatmaktadır. Özellikle kaleme aldığı yazıları, resim, tezhip, minyatür ve defterleri, dosyaları, zarf içerisindeki notları ile en yakınlarını bilhassa ona hoca-talebe ilişkisi içerisinde, onunla gönül bağı kuranları beslemeye devam etmektedir. Kitap, makale, gazete yayınları, mektup, defter-mektup, resim, minyatür, tezhip, fotoğraf, kroki. Plan, maktaa, defter, dosyalanmış notlar ve tasnif edilmemiş sayısız notları yeniden üretmeye fizik olarak aynı maddi ömrü yaşamaya hazır bir insanın, programlansa dahi, başaramayacağı açıktır. O fani ömrünü daima mensubu olmaktan gurur ve saadet duyduğu, yüceliğine inançlı Türk milleti'nin kültürel değerlerine adadı. Türklüğün mazisini istikbale götürerek Türk insanına has çizgileri tek tek tesbit etti, bunların üzerine tereddütsüzce gitti ve bilgi verilerini topladı. Arşivi ve yayınlarıyla mazinin çalışkanlık ve becerisinin ürünlerinin Türk kimliğinin pekişmesi için gelecek kuşaklara bıraktı. Bir ara unutulmuş, hor ve hakir görülen Türk kültür ve sanatını yeniden canlandırdı. (Daha geniş bilgi için bkz. : Ahmed Güner SAYAR, A. Süheyl ÜNVER, Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri, Eren Yayınları, İstanbul, 1994)

hemen sever. Yaptığı şeyleri getirmesini söyler. Onları çok beğenir. Yakuboğlu'na iltifatlarda bulunur.

Bu tanışma (1941) henüz yirmi yaşında bulunan ressam Ahmed'in hayatında bir dönüm noktası olmuştur. Kütahya'ya araştırma yapmak üzere gelen Dr. A. Süheyl Ünver onu keşfetmiş, kaldığı sürece hemen hergün onunla görüşerek arzu ve düşüncelerini almıştır. Onun Akademiye öğrenci olma idealini öğrenince son derece memnun olmuştur. Bir gün kendisini ziyarete gelen Vali Hamid Oskay'a bu kabiliyetli gençten bahsederek, yetişmesi için İstanbul'a gitmesi hususunda yardımcı olmasını temin etmiştir. Süheyl Hoca'nın fevkalade takdirkar cümlelerle tanıttığı genç ressam Ahmed Bey'in İstanbul Güzel Sanatlar Akademisine girmesi için özel tahsisat çıkarttı.

O yıllarda Akademiye imtihanla öğrenci alınıyordu. Resim yeteneğinin ölçümü yapılan bu imtihanı parlak bir şekilde başararak kaydoldu ve Süheyl bey'in tavsiyesi ve aracılığı ile ünlü ressam Feyhaman Duran bey'in atölyesine devamla başladı. Kalacak yeri bulunmayan Ahmed bey meşhur Fatih Medreselerinde bir hücreye yerleşti.

Böylece emeline kavuşan ressam Yakuboğlu Akademideki derslerin yanısıra üstadı Feyhaman bey'den de özel dersler alarak yetişmeye koyuldu. Üstadiyla Adalar'da yaptığı gezilerde meydana getirdiği çalışmalar ona yeni ufuklar açtı. O yaz tatilini otuzbeş kadar resimle değerlendirdi. Bu bir rekordu, son derece takdir gördü. Tatilde Kütahya'ya da uğradı. Tam o sırada kendisine Kütahya Valiliği ödeneğinin kesildiği haberi geldi. Bu onun için son derece bir sıkıntı yaratmıştı. Bazı tanıdıklarından bulduğu yol parasıyla İstanbul'a dönebildi. Yokluklardan dolayı bütün sanat, aşk ve ümidinin söner gibi olduğunu hissetti. Son derece tecessüse kapıldığı bir gün meseleye muttali olan Dr. Süheyl bey kendisine sahip çıktı. Bu değerli hoca ressam Ahmed bey'e bir öğrenci bursunun iki misli tutarında gelir sağladı. Kalacak yer problemini de halletti. Süheyl bey'in bu himmet ve himayesi uzun yıllar devam etmiştir.

Süheyl bey bu maddi imkanların yanısıra onun resim çalışmalarını da teşvik ederek desteklemiştir. O yıllar Halkevi'nin Ankara'da açacağı yarışmaya onbeş resimle katılır, son derece ilgi görür. Eşref Üren, Ülkü Mecmuasında onu metheden uzun bir yazı yayınlar⁽⁴⁾. Bu başarıdan sonra Yakuboğlu'nun şansı açılır. Halkevinden, Kütahya Valiliğinden ve Yardım Sevenler Derneğinden

(4) Eşref ÜREN; "Halkevleri IV. Resim ve Fotoğraf Sergisi." Ülkü Dergisi, Ankara, 16 Nisan 1943, Cilt: 4, Sayı: 36. S. 32.

destekler görür. Ayrıca Akademideki hocaları da kendisini takdir ve teşvike başlamışlardır. O yıllarda Yakuboğlu'nun daha çok portreler üzerinde çalıştığını görürüz. Ünlü ressam İbrahim Çallı da arkadaşı Feyhaman bey'in atölyesinde birbirinden güzel eserlerinden dolayı Yakuboğlu'nu her zaman takdir ve teşvik etmiştir. Gerek bu iki değerli hocası ve gerekse "veli-i nimeti" Süheyl bey Türkiye'deki genel sosyo – ekonomik krizlerden dolayı çekilen maddi sıkıntıların etkisinden Yakuboğlu'nun zarar görmemesi için onu her zaman desteklemiş ve kollamışlardır. O sıkıntılı günlerde Süheyl bey'in ona söylediği şu vefalı ve fedakarane ifade ne kadar önemlidir. "Beni Paris'te Akil Muhtar Bay okuttu. Biz de ondan gördüğümüzü yapıyoruz, bizim hanemize istediğin zaman gelmeye mezunsun, sen artık bizdensin. Burası senin de evin, bana ister baba de ister ağabey, evdekiler senin kardeşlerin, annen, ablan"

İşte Yakuboğlu böylesine güzel, takdirkar ve vefalı bir ortam içerisinde çalışma imkanına erişmiştir. Ona ünlü mutasavvıf Abdül Aziz Meccidi TOLON Efendi ile Üsküdarlı ressam Hoca Ali Rıza Bey'den ilk defa bahseden Süheyl Bey olmuştur. Bu değerli şahsiyetlerden birincisi Yakuboğlu'nun Kütühy'a'dan ve aileden intikal eden tasavvuf muhabbetini geliştirmiş, ikincisi ise resim sanatındaki görüşlerine yeni boyutlar kazandırmıştır. Süheyl bey'in Yakuboğlu'na olan yardımlarından dolayı Feyhaman bey Yakuboğlu'nun da görüşünü alarak Süheyl bey'in güzel bir portresini yaparak armağan etmiştir.

Süheyl bey'in Yakuboğlu'na kazandırdığı değerlerden bir tanesi de "Minyatür" sanatıdır. Bu değerli hoca onun resimdeki parlak başarılarını görerek bu ince el sanatında da çalışmalar yapmasını teşvik etmiştir. Bu gün biz Yakuboğlu'nu minyatürcülüğümüzün son büyük ustalarından biri olarak görüyorsak bütün bunlar Süheyl bey'in bu büyük himmetlerinden dolayıdır. Yakuboğlu'nun minyatürdeki maharetine ve yaptığı eserlerdeki nefasetine dair ilerdeki müstakil bölümünde ayrıca geniş bilgi vereceğiz.

Yakuboğlu İstanbul'da geçen günlerini Türk Musikisi açısından da değerlendirmesini bilmiştir. Kütahya yıllarından beri her fırsatta meşgul olduğu musiki ve enstrümanlarla alakasını sürdürmüş ve bütün maddi sıkıntısına rağmen biriktirdiği bir miktar parayla bir "kanun" almıştır. Yakuboğlu'nun musiki aletlerine olan merakı başka türlerle devam etmiştir. Bu arada Süheyl bey'in onun "Ney'e başlaması yolundaki teşviki ile bu derin anlamlı özbeöz Türk menşeli klasik musiki aletine de yönelmiştir. Önce Emin Dede'den sonra da Hüseyin Fahrettin Dedenin öğrencisi Nurullah Kılınç Bey'den ney meşkine koyuldu. Daha sonra Halil Dikmen Bey onun bu yoldaki bilgi ve tecrübelerini

geliştirmiştir. Yakuboğlu işte böylesine birbirinden güzel, birbirinden kıymetli sanat dallarıyla doyusya meşgul olup birbirinden büyük olgun şahsiyetlerin meclisinde ilim, fikir ve sanat çevresinde dört yılını geçirir. Akademideki öğrenimini tamamlamıştır. Memleketi olan Kütahya'da, İstanbul'dan aldığı bu feyz muhitinin bir şubesini açmak üzere "veli-i nimetlerinin" de müsaadelerini alarak memleketine döndü. (1941-1945) Ertesi sene askerlik görevini ifa için başvuruda bulunur ve bu mübarek görevi İskenderun'da yedek subay olarak tamamlar (1946-1948). Sonra memleketine döner.

Germiyanogulları'nın bu âsûde kentinde İstanbul çevresinden edindiği birikimlerle hemen bir kültür, ilim ve sanat faaliyetlerini başlatmaya koyulur. Öteden beri düşündüğü ilk şey kentin kültür ve sanat çevresini teşkil eden dokunun korunmasıyla işe başlar. Tarihi çınarların tescilinden tutunuzda bir müzenin açılışına varıncaya kadar çırpınır. Gelen her yerli ve yabancı misafirlere Kütahya ve Kütahya'lıları tanıtmaya uğruna fahri rehberlik yapar, ağırlar ve ney ziyafeti çekerdi. Bazı idarecilerin kendisini Ankara'ya göndermek istemelerine rağmen o Kütahya'ya ve Kütahya'lılara hizmet etmek istediğini ifade ile özür dilemiştir. Müze açma çalışmaları, bir türlü netice vermeyince durumu Süheyl bey'e yazmış ve sonunda onun Ankara'daki temaslarından sonra emeline kavuşmuştur. Süheyl bey ayrıca Yakuboğlu'nun Müze'de görevlendirilmesini de söylemiştir. Bu yeni göreviyle kendisini tarihi eserlerin korunmasında çok daha sorumlu addeden Yakuboğlu gerek Belediye Başkanlarıyla ve gerekse bazı yetkililerle giriştiği mücadele sonunda birçok tarihi yapıların kurtarılıp koruma altına alınmasını başarmıştır. Fakat bu yolda büyük menfaatları olan kişiler ve çevrelerle giriştiği çok ciddi ve cansiperane mücadeleler, müfettiş soruşturmaları, tehditler onu bedenen ve ruhen çok yıpratmıştı. Hastalandı, tedavi için Konya'da kaldı, döndü devam etti ama bütün bunlara dört yıl devam etti. İstanbul'a gitti, Süheyl bey'e sığındı. Menfaatleri engellenen kişilerin kendi aleyhine uğraşlarının kesilmediğini görünce o aziz görevinden istifa etmek zorunda kaldı.

Yakuboğlu'nun bu ikinci İstanbul'luluğu bir bakıma hayırlı olmuştur. Süheyl bey, Ali Sami Ülgen beyle birlikte İstanbul'u sokak sokak tarayarak resimlerini yaptı ve belgelediler. Mimari, tezyini, etnografik, folklorik, arkeolojik tesbitlerin her birisi bugün için büyük bir değerli hazinedirler. Bu çalışmalar Yakuboğlu'nda yeni bir ufuk açmıştır⁽⁵⁾. "Tarihi ve kültürel dokunun

(5) A. Güner SAYAR, A. Süheyl ÜNVER, Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1994, s. 289.

resimlenmesi" Süheyl bey bu çalışmaları İstanbul veya yurt dışında bulunduğu zamanlarda da teşviklerine devam ederek desteklemiştir⁽⁶⁾. Süheyl bey İstanbul dışında yaptığı araştırma, inceleme ve konferans gezilerinin bazılarını Yakuboğlu'nu da götürmüştür. Onu ilim ve sanat çevreleriyle tanıştırmış ve ondan başkalarının da faydalanmasını temin etmiştir. Daru'ş-şifa'nın kuruluşunun 750. Yılı programı (1955). Akşehir üzerinden Konya gezisi (1956) bunlardandır. Hepsisi de unutulmaz hatıralarla geçmiştir. Konya seyahatinde yaptığı resimler aynı zamanda birer belge mahiyetindedir. Hz. Mevlana Dergahı, Akşehir Taş Medrese Tabloları bunlardandır.

Yakuboğlu 1959 yılında Kütahya'ya tekrar döndü, beraberinde İstanbul'a dair elli-altmış kadar eser vardı. Bunlardan noksan olanlarını Kütahya'da tamamlamaya koyuldu. Kütahya'daki bu yeni dönem onun için idarecilikten uzak kişisel kültür ve sanat faaliyetleriyle başbaşa kaldığı dönemdir. Resim yapıyor, musiki ile doya doya meşgul oluyordu. Ney ağırlıklı musiki çalışmalarına klasik rebab'ı da eklemiştir. Bu yaşantısı günümüze kadar böylece süre gelmiştir.

Kadirşinas ve vefakar Yakuboğlu ömrünün her döneminde veli-i nimeti olan kişileri ve bilhassa Süheyl bey'le irtibatını hiç kesmemiştir. Onun son günlerinde gece ve gündüz başucunda bulunmuş, son görevlerini en iyi şekilde yerine getirmiştir. Değerli üstadını 14.2.1986 tarihinde kaybedince bu muhabbetini Süheyl bey'in eşi ve çocukları üzerine teksif etmiştir.

Bu acı ayrılıştan sonra Kütahya'ya dönen Yakuboğlu olanca gücüyle ve imkanlarıyla Türk Sanatına hizmete devam etmiştir. Kapısını çalan herkese resim, minyatür, hat ve musiki sanatlarında yardımcı olmuş, elinden tutmuş ve dersler vermiştir. Bu hizmet ve görev anlayışına bu gün de devam etmektedir. Kütahya ve Kütahyalılar ve Germiyanlılar üzerinde yeni araştırmalara da yönelecek, ilim, kültür ve sanat hayatımıza ışık tutacak Kütahya Üniversitesinin açılmasını yıllarca özlemiş ve bunun için birçok teşebbüslerde bulunmuştur. Son yıllarda bu emeline kavuşması onu son derecede memnun ve mütehassis etmiştir. Üniversite ile çok yakın bir kültür ve sanat bağlantısı bulunmaktadır.

Yakuboğlu öte yandan babasından kalma arazisine iki katlı bir ev yaptırmıştır. Bir yamacın eteğinde yer alan bu evin üzerine herşeyini kendisinin hazırladığı "Çinili Camii"ni inşa ettirmiştir. Evi resim, minyatür ve musiki çalışmaları için bir atölye durumdadır. Bir çok talebesi kendisinden feyiz

⁽⁶⁾ a.g.e., 292

almaktadır. Yakuboğlu ömür boyu çevresine gösterdiği fedakarlığı ve feragatliliği son kararıyla adeta taçlandırmıştır, bütün emlakini ve eserlerini, "Ahmed Yakuboğlu Kültür ve Sanat Vakfı" adıyla kurduğu vakfına bağışlamıştır⁽⁷⁾

II. BÖLÜM

ÇEVRESİNE HİZMETLERİ

A-Kültür ve Sanat Alanında:

1. "Ahmed Yakuboğlu Kültür ve Sanat Vakfı"

Değerli sanatkâr Yakuboğlu bu vakfını sahip bulunduğu çok geniş bir araziye bağışlayarak gerçekleştirmiştir. Babasından kalan geniş bir araziye bütün müstemilatıyla birlikte vakfetmiştir. Kütahya'ya hakim bir tepede yer alan bu gayri menkul de şu imkanlar bulunmaktadır.

1.a. Arazi: 7.000.m² lik bir bahçelik durumundadır. Şehrin en kıymetli bölgelerinden birinde yer alan bu araziye Yakuboğlu mütevazı imkanlarına rağmen vakfına armağan etmiştir.

1.b.Camii: Yakuboğlu mimari ve tezyinî tasarımlarını bizzat hazırlamıştır. Arazinin en yüksek yerindedir. İçini ve dışını Kütahya çinileriyle kapatmıştır. Mimarisinde ve tezyinatında Beylikler döneminin etkilerini görüyoruz.

Cami sekizgen planlıdır. Her bir kenarının uzunluğu 5 m. dir. Mihrabın yer aldığı kible duvarı ve kuzeyde bulunan tek kapının bulunduğu kenarlar hariç diğerlerinde birer pencere içeriye aydınlatmaktadır. Fevkâni tarzda inşa edilen camii altı pencere ile aydınlatılmaktadır. Üst katı ise tek ve zarif bir kubbe ile kapatılmıştır. Yüksekçe duvarlarıyla insanı göğe doğru yönlendiren bir mimari görünüme sahiptir. Halkın "Çinili camii" adını verdiği bu zarif mabed içeride ve dışarıda, Süleyman Çelebi'nin mevlid-i şerifinden alınmış beyitlerle süslenmiştir. Bu hattı bezeme duvarları kaplayan Kütahya işi turkuaz zeminle, fevkalade bir uyum göstermektedir. Yazıların hattatı, Konyalı Hüseyin Kutlu'dur.

⁽⁷⁾ Bu bilgi kendisiyle 22-27 Aralık 1994 tarihleri arasında yapılan mülakatlar ve kısmen de kendileri tarafından hazırlanan "Rengarenk Kütahya" kitabından alınmıştır. (Ahmed YAKUBOĞLU. Rengarenk Kütahya, Türk Petrol Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991). Ayrıca dipnotlarda gösterdiği gibi A. Güner SAYAR'ın, A. Süheyl ÜNVER kitabından da istifade edilmiştir.

Camiin mimarisinde olduğu gibi çini bezemelerinde de dekor olarak Özbekistan yapılarından mülhem oluşu dikkati çekmektedir. Tek ve zarif minaresi de gerek mimari ve gerekse tezyin yönünden bu etkileşimin güzel bir örneğidir. Bütün bu ilhamlar bir kopyecilik yerine Türk mimari ve tezyini sanatlarının değişik tarih ve coğrafyalarda bile devamlılığını göstermesi açısından büyük önemi haizdir.

1.c. Ev: 1972 yılında yaptırdığı evinin planını da kendisi hazırlamıştır. Kendi zevkine göre, ev mimarisi, inşa ve dekor özelliklerine bağlı kalarak gerçekleştirmiştir. Ev genel görünümüyle iki ana bölümden meydana gelmiştir. Esas giriş batı cephesindedir.

Buradaki kapıdan bir hole girilir, holden soldaki bir merdivenle üst kattaki atölyeye çıkılır. Bu atölye geniş ve aydınlık bir salon halindedir. Yakuboğlu bütün çalışmalarını burada sürdürür ve eserlerini burada sergiler. Duvarları birbirinden güzel tablolarla kaplıdır.

Holde yer alan iki kapı iki ayrı odaya açılır. Üçüncü kapı ise zemin hizasındaki geniş, ferah ve aydınlık sofaya intikali sağlar. Kapıdan girince solda bir seki, kapının önünde güzel bir germiyanlı havuzu ve ondan sonra da geniş bir salon mekanı göze çarpar. Zarif pencereleriyle Kütahya şehri ve ovasına hakim bu salon Türk evinin mümeyyiz unsurlarındandır. Misafir ağırlamak ve musiki sohbetleri için düşünülmüştür. Tavanı da ince hesaplar sonunda ses yansımaya elverişli tarzda yapılmıştır. Salondan bir kapı ile evin kütüphane, mutfak ve kiler gibi bölümlerine geçilebilmektedir. Salon kapıları çinilerle bezenmiştir. Evin üzeri kiremitli çatıyla kapatılmıştır. Soba ile ısıtılmaktadır.

1.d. Kütüphane: Evin zemin katındaki iki oda kütüphane olarak değerlendirilmiştir. Atölyedekilerle birlikte üç bin'e yaklaşan kitap mevcuttur. Bunlar resim, minyatür, hat, edebiyat, tezyinat ve mimarlık gibi sanat tarihine dair önemli kaynakların yanı sıra Türk ve İslam tarihine ait başlıca eserler ve ana kaynaklardan oluşmuştur.

2. Memuriyet ve Görevleri:

Yukarıda "Hayatı" bölümünde temas ettiğimiz gibi Yakuboğlu müze görevlisi olarak önemli vazifeler ifa etmiştir. Uzun yıllar uğraşarak Kütühya'da bir müzenin kurulmasını sağlamış ve buraya çok önemli eserler kazandırmıştır. Tarihi ve kültürel dokunun korunmasına da büyük hizmetlerde bulunmuştur. Bu gün Kütahya'daki birçok mimari eserler, kültürel varlıklar ve tabii kıymetler

günümüze kadar gelişlerini bir bakıma onun bu cansiperane hizmetlerine borçludurlar. Mevlevihane'nin onarımı, Germiyanlı çeşmelerinin ayakta kalmalarını, tarihi çınar ağaçlarının ayakta kalmasını Yakuboğlu'nun bu bilinçli çabaları sağlamıştır.

B. Sosya-Ekonomik Alanda:

Ahmed Yakuboğlu sanatkarlık cephesinin yanısıra çevresinin sosyo-ekonomik hayatında da etkinlikleri olan bir insandır. Kütahya'yı tabiri caizse adım adım tarayarak bunları, belgelemiş ve çoğunun resimlerini yaparak gelecek nesillere bırakmıştır. Bu kültürel hizmetin yanısıra kenî'e ve insanlara sosyo-ekonomik birçok imkanlar da kazandırmıştır. Kütahya çiniciliğini ihyaya yönelik idealinin meydana getirdiği fabrika için kurduduğu "Çini kooperatifi (Çini Koop) büyük bir adımdır. 1980 yılında temeli atılan fabrika'nın kuruluşu devam etmektedir.

Onun Kent'e en büyük armağanlarından biri de 70.000.m2 lik bir çam ormanıdır. Yarınki Kütahya kentinin akciğerleri olan bu ormanın teşekkülünde onun bu çabaları bilinmektedir.

Yurdumuza çok yönlü faydalar sağlayan Kütahya Azot Fabrikası da yine onun gayretleri sonunda kurulmuştur. Yurt ekonomisine olan büyük katkılarının yanısıra bu büyük fabrika Kütahya ve çevresindeki insanlar için büyük bir iş imkanı yaratmıştır.

III.BÖLÜM

YAKUBOĞLU'NUN TÜRK GÜZEL SANATLARINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

Ahmed Yakuboğlu'nun sanata adanmış ve yaşayan bir kişi olarak Türk güzel sanatlarındaki yerini daha rahat bir şekilde belirleyebilmek için onun sanat ve resim hakkındaki görüşlerini tanımak yerindi olacaktır.

1. Sanat Görüşü ve Eserleri:

I.a. RESİM: Yakuboğlu resim konusunda hocası Feyhaman Duran'ın: "Önce resimde tabiatı öğren; sonra ne yaparsan yap" temel fikrine sahiptir. O tema olarak tabiatı almıştır. Nitekim bu konuda: "renk istiyorsan tabiatta; şekil istiyorsan o da tabiattadır. Çünkü, Allah yapısıdır. Ne ararsan orada bulursun. Eğer tabiattan daha güzeli olsaydı onu yapardım." Görüşündedir.

O kargaşalı ruhun tezahürü olan karmaşık resimlere son derecede muarızdır. Renklerin gelişigüzel kullanılması onu son derece üzmetmektedir. Kendi ifadesine göre : "Bulaşık gibi kullanılmış" renkler ruhtaki ve kafadaki çirkinliklerin aynasıdır. Ona göre sanatla çirkinlik olmaz, bilakis güzellik olması gerekir.

Günümüzde anarşinin sanata da olanca gücüyle tasallutta bulunduğunu söyleyen Yakuboğlu "Heykelde iğrenç, korkunç ve mantıksız anlayışlar hakim olmuştur. Artık güzelden bahseden çok azalmıştır. Bunu da güya yenilik, ilerlilik ve çağdaşlık olarak buluyorlar"

O sanatta da öz değerlerimizden hareketle, yaklaşımlarda bulunma taraftarıdır. "Sanatta da Türk-İslam olmak gerekir" diyen Yakuboğlu günümüzdeki birçok ressamın kimi örnek aldığı şöyle ifade eder. "Picasso'yu örnek gösteriyorlar. Bizim hayat felsefemizle uzaktan yakından hiç bir alakası olmayan bu adamı örnek almak yanlış. Nedeni mi? Söyleyeyim, bakınız Picasso ne demiş "Ben burjuvanın zevkini tahrip etmek için resimleri böyle yapıyorum. Picasso bir numaralı materyalisttir. Şimdi bizdekiler bu adamı örnek alıyorlar"

Yakuboğlu'nun resim sanatı hakkındaki duygu ve düşünceleri böyle. Onun resim sanatı çalışmalarına gelince, o hızlı bir tekniğe sahip hayli ilerlemiş yaşına rağmen çok hızlı çalışıyor. Türk Petrol Vakfı tarafından 1983 yılında yayınlanan "Boğaziçi" albümündeki otuzbir adet resmin 1982 yılının birkaç ayında yapıldığını gösteren tarihleri dikkatimizi çekmişti. Hepsi birbirinden güzel ve başarılı bu resimlerin bu kısa süreye nasıl sığdırıldığını merak etmiştik. Konuyu kendisine açınca Boğaziçini belgelemek için, iki ayda yüzlerce böyle resim yaptığını bunlardan ancak otuzbir tanesinin bu albümde yer aldığını söylemişti. İşte Yakuboğlu böylesine velut bir sanatkârdır.

Ahmed beyin resim sanatındaki diğer bir üstünlüğü de "resim büyültme"deki maharetidir. Vaktiyle küçük ebatta yaptığı bir resmi, isteyene dilediği ebatta hemen birkaç saat içerisinde teslim edebiliyor.

Normal çalışmalarında ise bir tabloyu üç-dört saat içerisinde yaptığını söylüyor. Resim sanatının normalde ne derece zor bir sanat olduğunu düşünürsek onun bu nefis tablolarını böylesine kısa bir sürede tamamlamasının karşısında hayret ve hayranlık duymamak elden gelmiyor. Sebebini sorduğumda o bunu tek şeye bağlıyor. "Allah vergisi olan kabiliyet"

Münekkit Şener Öztop, Yakuboğlu için şu ifadeleri kullanır: "Mistik bir anlayışla, duyarak ve görerek resimlerini tuale aktarmıştır. Onun yağlıboyalı, sanki lirik bir şiir atmosferine bürünmüş kendine has bir anlatım dilidir.

Empresyonist eğilimli peyzajlar bir hayli çoktur. Fakat kendisi yine derviş-meşrep bir eda ile: Bunca resim yaptım hâlâ kendimi bulamadım. Neredeyim... Ne yapmak istedim... Daha neler yapabilirim, diye kendi kendime soruyorum. Bazan bu sorularıma cevap bulamıyorum diyorum⁽⁸⁾.

Yakuboğlu, meslektaşlarının çoğunda görülen son derecede alaka gösterdikleri sergi, teşhir ve medya konularına karşı farklı buluyor. O bunlardan fazla hoşlanmıyor. Kütahya'da "Küşe-i Vahdet"inde, kendi dünyasında, kozasını ören bir ipek böceği sessizliği ile sanatının icraatıyla meşgul. Tasavvufi neş'e ve meşvesi ağır basıyor. O kadar ki tamamladığı nefis bir tablosunun altına imza atmaya bile çoğu zaman çekiniyor. O "Kendi köşemizde sükûnet içinde çalışıp eser vermeyi tercih ediyoruz. Fakat emek zayi olmuyor"⁽⁹⁾ demekle yetiniyor.

Realist bir ressam olan Yakuboğlu bu güne kadar 4.000'nin üzerinde resim yaptığını söylüyor. Eserlerini incelediğimiz zaman büyük kısmının belgesel nitelikli olduğunu görüyoruz. Onun yurt gezilerinde bundan 40-50 sene önce yaptığı tabloların çoğunda görülen manzaralar bu gün yanlış belediyecilik, yıkım, deprem ve sel baskını gibi tabii felaketler sonunda yok olmuşlardır. (res: 1,2,3,4,5)

1.b. MİNYATÜR: Minyatür sanatına Akademideki öğrencilik yıllarında üstadı Süheyl Ünver'den öğrenmeye başlamıştır. Dolayısıyla onun minyatürçülüğü Akademik ressamlığı ile yaşıttır diyebiliriz. Son yıllarda bu ince güzel sanat dalında da öğrencilere ders vermektedir.

Resimde olduğu gibi minyatürde de realist yaklaşımlar vardır. Minyatüre ait ana kaynakları, sürnâme, süleymannâme, siyer-i nebi gibi eserleri incelemiş ve etkilenmiştir.

Onun minyatüre karşı son derecede meclubiyeti birazda renge olan düşkünlüğünden meydana gelmektedir. Resimde fazla bir renk cümbüşü sergilemeyişi böyle bir tezahüre elverişli olan minyatüre yönelmesini sağlamıştır. Minyatürdeki renk armonisi ve canlılık onun fırçasıyla doruk noktaya ulaşmıştır.

(8) Şener ÖZTOP; "Renç-i-Mistik bir Ressam: Ahmed Yakuboğlu", Kültür ve Sanat Dergisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yıl: 4, sayı: 15, Eylül 1992, s. 28

(9) Beşir AYVAZOĞLU; "Kütahya'da Derviş-Meşreb Bir Ressam", Tercüman Gazetesi, 21.12.1987

Minyatürlerini özel bir defterde toplayan Yakuboğlu "Nasrettin Hoca fıkraları" üzerinde de özenle durmuştur. Bunlarda geçen hatti ibareler de kendisine aittir⁽¹⁰⁾.

Yakuboğlu'nun yaptığı minyatürleri bizzat kendisinden aldığımız bilgilerle şöylece ifade edebiliriz.

1- Bu minyatür'ün konusu; klasik musikimizdir. Bayanlardan oluşan çeşitli sanatçıların her birinin elinde Türk müziğinin "cenk", "Şah akort ney", "santur" ve "miskal" gibi klasik enstürümanları yer alır. Mekan ise, Germiyan havuzunun ortasında yer aldığı "Türk mitolojisi'nin "Tavus kuşu" ve Türk Güzel sanatlarının güzide eserlerinden olan çini vazo ve halı ile sağlanmıştır. Nebati tezyinat çeşitli ağaç, çiçek ve güllerle meydana getirilmiştir. Gülbün hanım ise "kız sultan" mevkiinde en güzel yere konulmuştur. Minyatürü çevreleyen cetveller tamamen altın, tezhipler ise, Süheyl bey tarafından ortaya çıkartılan "Selçuklu Münhanileri"nin bir araya getirilmesiyle Yakuboğlu tarafından yapılmıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi bütün minyatürlerine realist ve renkçi olarak yaklaşmıştır. Bu özellikler tamamında yer aldığı için her minyatür değerlendirmesinde bundan bahsetmeyeceğiz. (res: 6, minyatür: 1)

2- Türk Güzel Sanatlarının vazgeçilmez unsurları, Türk kültürünün devamlılığı açısından bu minyatürde de dikkatimizi çekmektedir. Gülbün hanım'ın "çengi" ile halı üzerinde oturması, testi ibrik-bardak ve çini sürahinin yer alması direk âdet ve geleneklerimizi akla getirmektedir. Ayrıca bu minyatür'de ağaçlar tamamen "naturalist"uslupta olup, Osmanlı lalesi, sümbül, zambak ve gelincik gibi bitki unsurları da Yakuboğlu tarafından ilk defa ele alınmıştır. Minyatür altın cetvelli ve teziplidir. (res: 7, minyatür: 2)

3- Süheyl bey ve kızı Gülbün hanım'ın tasvir edildiği minyatür. Süheyl bey hoca cübbesi ile otağ önünde halı üzerine oturmuş ve hayatının tamamını dolduran ilim adamlığını da ifade için birşeyler yazarken tasvir edilmiştir. Gülbün hanım ise o kadar güzel "rehab" çalmakta ki, ceylanlar, güvercinler, ördekler etrafına gelirken tepenin arkasından bir at bile kafasını çıkarmış onu dinliyor. Burası mekan olarak bir kamp yeri olduğu için tabiatın güzellikleri Kütahya'nın ehrami çamı diğer bitki ve su manzaraları ile ifade edilmiştir. O kadar detaya inilmiş ki çadırın kapı kanatlarının iç desenlerindeki lale'ye varıncaya kadar nakş edilmiştir. Res: 8, minyatür: 3)

⁽¹⁰⁾ Bunlardan bir kısmı, Lale Dergisi'nde, "Nasrettin Hoca Minyatürleri" adı altında yayınlanmıştır. (Lale Dergisi, Türk Petrol Vakfı Yayınları, Aralık 1986, İstanbul, 4/20-31: Türk Edebiyatı Dergisi "Ahmet Yakuboğlu", Ocak 1995, İstanbul, 255/37-49.

4- Hazreti Mevlana sema yapıyor. Çevresindeki musikişinaslar ney üflüyor, cenk, kudüm ve rebab çalıyorlar. Ulemâ ve müridan da seyrediyor. Bu mekanın hemen arkasında ise Alaeddin Camii ve Selçuk sarayı yer almaktadır. (res: 9, minyatür: 4)

Yakuboğlu "Şeb-i Arus" törenleri için Konya'ya gittiği zaman Alaeddin Camii'nin ehrami kümbesinde bir parça "turkuaz çini" gördü. Bunun üzerine tamamının böyle olduğunu düşünerek "turkuaz çinilerle" bezedi ve böylece tasvir etti.

Mesnevilerin tezhibine uygun bir şekilde yine münhanilerle minyatür'ün tezhibi de yapılmıştır.

5- Bursa yolunda İnkaya'daki çınarın tasviri önünde Türk kültür numunelerinden halı, minder ve yastıkla bir oturma mekanı canlandırılmıştır. Bunların önünde de Nesrin Sipahi rebab çalarken bir taraftan da santur eşlik etmektedir. Bu ahenk içerisinde Yakuboğlu da resim yapmaktadır. (res: 10, minyatür: 5)

6- Meram bahçelerinde Hz. Pir ve müridleri bir aradadır. Hz. Mevlana oturuyor müridleri ise musiki eşliğinde sema yapıyorlar. Bu minyatürde Konya'nın Meram'ının bütün güzellikleri ifade edilirken gökyüzü görülmeyecek şekilde kapalı olarak manevi bir atmosfer sunulmuştur. Tezhipler ise, Gülbün hanım'ın münhanilerinden çok zarif bir şekilde yapılmıştır. (resim: 11, minyatür: 6)

7- Bu minyatürde "Ana Sultan menkıbesi" tasvir edilmiştir. Yıldırım Bayezid Han sefere giderken Kütahya'dan geçerken önüne yaşlı bir kadın geçmiş ve bir tas soğuk su ikram etmişti. Suyun içinede bir saman çöpü atmıştı. Bu durumun sebebini soran padişah'a "uzak yoldan geliyorsun, terlisin birden içipte hasta olmayasın diye o çöpü attım" diyen kadına Yıldırım Bayezid Han o bölgeyi bağışlar. Kadının vefatı üzerine oraya bir türbe yapılır ve adına da "Ana Sultan" denir. (res: 12, minyatür: 7)

Yakuboğlu, burada zamanla harap olmuş olan bu türbeyide yaparak Yıldırım Bayezid devri mimarisini de tasvir etmiştir. Hem de kornişlerindeki istelaktilere, kemerlere ve kubbe çinilerine varıncaya kadar detaya inerek.

8- Yakuboğlu'nun vakfettiği arazi ve yaptırmış olduğu ev ile cami yer alır. Evin önündeki havuz başında musiki gurubunun toplu halde bulunduğunu görüyoruz. Yukarı kısımda ise "Hıdırlık" mevkii ve mahalle sakinlerinin günlük

telaşeleri anlatılmaktadır. Tepelerdeki ceylanlardan seyirci kadınlara varıncaya kadar da detaya inilmiştir. (13: 13, minyatür: 8)

9- Ahırdı mevkiiinde bir düğün canlandırılıyor. Bu düğünde Türk bayrağı taşıyan altı seymen alayı, harmandalı oynayan zeybekler, at arabaları, evler ve tabiatın üstün güzellikleri çok zarif bir şekilde anlatılmıştır. (res: 14, minyatür: 9)

10- Ayşegül Durukan'ın tam ortaya ve büyükçe resminin yapıldığı minyatürün sağ üst köşesinde de söylemiş olduğu şarkılardan birinin Osmanlı Türkçe'siyle yazılmış olduğunu görüyoruz. Çevresini ise çeşitli enstrümanlar kullanan müzisyenler sarmıştır. Bunun yanında yine her eserinde olduğu gibi Türk kültürünün çeşitli unsurlarını ihtiva eden çınar, gül, çiçek, at ve ceylan gibi güzellikleri de burada buluyoruz. (res: 15, minyatür: 11)

Yakuboğlu'nun "Nasrettin Hoca Minyatürlerine" gelince; Bu minyatürler fıkra konularına göre yapılmıştır. Her fıkra Osmanlı Türkçesiyle Yakuboğlu'nun fırçasıyla istinsah edilmiş ve hemen yanına da minyatürü yapılarak yeni bir çığır daha açılmıştır.

I.c. TEZHİB: Yakuboğlu'nun tezhibdeki ustası da Süheyl Bey'dir. Tezhib sanatında, üstadının armağanı olan "Selçuklu münhanileri"ni bol miktarda kullandığını gözlüyoruz. Bu bir yenilik olarak da görülebilir. Yaptığı eserler de gerek tezhib ve gerekse minyatür artı tezhib uygulamalarını görmek mümkündür. Bu ince Türk Güzel Sanatında Yakuboğlu geleneksel ve klasik uygulamaların yanısıra kendine göre böylesine bazı yeniliklerde ortaya koymuştur.

I.d. MUSİKİ: Ahmed bey'in daha Kütahya'daki delikanlılık yıllarından itibaren musiki ile yakından meşgul olduğunu biliyoruz. Gerek terennümat ve gerekse enstrümanla icraatıyla Türk musikisiyle uzun yıllar meşgul olmuş ve öğrenciler yetiştirmiştir.

Şimdi bizzat kullandığı bu musiki aletlerini ve korosunu tanıyalım.

Genellikle "ney", zaman zaman da "rebab", "kanun" ve "tambur" kullanılmaktadır. Kurmuş oldukları "Türk Musikisi Topluluğu" da yıllardır milli kültürümüze ve sanatımıza hizmet etmektedir.

İlk zamanlar bir yandan "Musiki Topluluğu" ile, Verem Savaş Derneği adına ve Kütahya'dan yetişenler Derneği namına konserler vererek fasıl çalışmalarını yaparlarken diğer yandan "Neyzenler Grubu" ile tedarik edebildikleri kadar büyük akortta neylerle saz eserleri meşkine ağırlık vererek çalışmalarını sürdürürler. Geçilen fasıllar klasiklerdi. Sultaniyegah, Bestenigar, Beyatiaraban,

Suzidilara, Hicazhümayın, Mahur, Eviç, Dilkeş-i haveran, Zavil... Hüzzam, Segah, Rast, Beyati, Muhayyer, Şehnaz, Şehnazbuselik, Ferahfeza, Neva, Şedd-i Saba gibi takımlar idi. Bu arada ilk yetişen neyzenler: Necmi Akın, Nuri Germiyanoğlu, Vehbi Dürrüoğlu, Mustafa Kalyon, Erhan Zeki, Sabri ve Ahmed Gürel beyler idiler.

Bu güzide topluluk ve daha niceleri 14 ney, 2 tambur, 2 rebab, 1 kemençe ve 35 kişilik okuyucu grubu ile o güne kadar pek rastlanmamış bir kalabalıkla musiki ziyafeti veriyorlardı.

I.e. MİMARİ TASARIM: Yakuboğlu müzecilik gibi sanat ve kültürel göreviyle geçen yıllarında, uzun yılların kendine kazandırdığı görgü ve bilgilerle, bazı mimari eserlerin onarımını da gerçekleştirmiştir. Zamanla yıkılmış veya kaybolmuş bir takım Kütahya yapılarının onarım tasarımlarını bizzat kendisi hazırlamıştır. Yurdumuzda gerek Selçuklu, Beylikler ve gerekse Osmanlı devri yapılarını gezip ve inceleyen Yakuboğlu dış ve iç öğelerine varıncaya kadar mimari ve tezyin özelliklerine dair bilgilerini yerlerinde görerek müşahade ile de geliştirmiştir. İşte bu bilgilerin ışığında birtakım uygulamalar gerçekleştirmiştir. Bunlardan başlıcalarını şöylece sıralayabiliriz:

- **Anasultan Türbesi:** Yıldırım Bayezid devrinde yapıldığı için o dönemin bütün özelliklerini öğrenmek için Bursa uslubunu incelemiş ve ona göre yeniden inşasını ve tezyinatını temin etmiştir. Bizzat çalışarak kubbe çinilerine varıncaya kadar kendi elleriyle döşemiştir.

- **Hıdırlık Mescidi:** Bu mescid Kütahya'yı fetheden kumandan Hezardinar tarafından (715/1243)tarihinde yaptırılmıştır. Yeğpare bir kaya üzerine oturtulmuştur. Şehrin üzerinde ve Kale'nin karşısında, hakim bir tepe üzerindedir. Zamanla harap olan kubbeyi yine dönemin mimarisine uygun olarak tamir etmiş ve çinilerle bezemiştir.

- **Karagöz Ahmet Paşa Türbesi:** Ahırardı Kabristan'ında yer alır. Paşa şehid edilmiş, Hisarbey camii avlusunda cesedi Celalilerce yakıldıktan sonra hanımı tarafından külleri buraya defnedilerek üzerine türbe inşa ettirilmiştir. Bu türbeyi de bu olay 16. Asırda cereyan ettiği için Yakuboğlu o devrin özelliklerine göre tamir etmiştir.

- **Hız. Gaybi Türbesi:** Bu yapıyı da Yakuboğlu tamir etmiştir. Yine bütün unsurlarıyla ele almış ve olması gereken şekliyle ortaya koymuştur.

• **Balabaniye (Nalî Balaban Paşa) Medresesi:** Bu yapıyı da mevcut kalıntılarında yola çıkarak resme dökmüş ve belgelemiştir⁽¹¹⁾.

Daha birçok çeşme ve Kütahya evlerini de ele almış, tasarımlarını yapmış ve resimlerini çizmiştir. Daha önce bahsettiğimiz "Anasultan Türbesi"nin "Hıdırlık Mescidi", "Karagöz Ahmed Paşa Türbesi" ve "Hz. Gaybi Türbeleri"nin de resimlerini yaparak belgelemiştir. Bu resimleri Ahmed Yakuboğlu'nun "Rengarenk Kütahya" kitabında görmek mümkündür.

I.f. ÇİNİ: Kütahya gibi tarihi Türk çiniciliğinin merkezinde olupta Yakuboğlu gibi sanata meclub bir insanın çinicilikle ilgilenmemesi düşünülemez. O resim ve minyatür yönü itibariyle çiniciliğin desen yönünü deruhte etmiştir. Bu desenlerinde klasik kompozisyonlara ağırlık verdiğini görüyoruz. Gerek yukarıda onarımını tasarladığı eserlerde ve gerekse inşaatını ve unsurlarının imalatını bizzat gerçekleştirdiği ev ve camii'ndeki çinilerde gayet açık şekilde görmekteyiz.

2. Yayınları:

2.a "Ahmed Yakuboğlu'nun Fırçasından Boğaziçi (Anadolu Yakası) Türk Petrol Vakfı Yayınları, 1983, İstanbul: Yahya Kemal'in: "Sade bir semtini sevmek bile bir ömre bedel" mısrasıyla dile getirdiği İstanbul sevdası başından beri Yakuboğlu'nun gönlünde yer etmiştir. Daha İstanbul'u görmediği yıllardan tutun da, İstanbul'u teneffüs ettiği öğrencilik yıllarına varıncaya kadar Yakuboğlu İstanbul'la iç içedir. Ondaki bu tutku Süheyl Bey'in delaletiyle tabloları da yansıtmıştır. Bunlardan 31 tanesini muhtevi eser böylece meydana gelmiştir. Bu yayınlara gerçekleştirilmiş olan hizmetleri şöylece sıralayabiliriz. Birincisi: Bu enfes tabloların zevkenden çok sayıda kişinin istifadesi mümkün olmuştur. İkincisi: Yakuboğlu'nun fırçasıyla katıldığı "Boğaziçini kurtarma savaşının yaygınlaşması sağlanmıştır. Üçüncüsü: Dervişliği ve büyük tevazuuyla ismini yarım asırdır sanat çevrelerinden gizleyen Yakuboğlu, ilgili kamuoyuna böylece ihbar edilmiştir. Dördüncüsü: Ömrünü adadığı "Kütahya ve çevresindeki ecdad yadigarlarının ihyası" hizmetine katkı için bir kapı daha aralamıştır... Ve Beşincisi: Vakıf, milli kültürümüze gönül vermiş bağışçıları yardımıyla, kitap neşriyatına da başlamıştır⁽¹²⁾.

(11) Daha geniş bilgi için bkz. Ara ALTUN; "Kütahya'nın Türk Devri Mimarisi", Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan Kütahya, Kütahya Belediyesi ile İ.Ü. Edebiyat Fak. Sanat Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1981-1982, İstanbul, 2328-330

(12) Komisyan. "Ahmed Yakuboğlu ve Boğaziçi", **Lale Dergisi**, Türk Petrol Vakfı Yayınları, Temmuz 1984, İstanbul, sayı: 2, s. 1.

Bu eseri yayımlayan Türk Petrol Vakfı yetkilileri niçin yağlıboya tablo yaptırdıklarını şöyle açıklıyorlar: Bu albümü hazırlarken "fotoğraf"tan istifadeyi düşünmedik. Çünkü Boğaziçi, fotoğrafın bile anlatamayacağı özelliklerine rağmen, fotoğraftan kaçırılamayacak "çirkinliklere" mahkum edilmiştir.

Salkım saçak telleriyle bu emsalsiz pitoreskin üzerine adeta "iptal edilmiştir" damgasını vuran elektrik ve telefon direkleri, televizyon antenleri, çamaşırlar, çirkin yapılar veya güzel yapıları bozan çirkin "eklenti"ler, denizde yüzen çöp atıkları, petrol artıkları gibi, fotoğrafın kurtaramayacağı kötü unsurları "istimlak edebilme" ustalığına ancak bir ressam erişebilirdi.

Yakuboğlu'nun gönül gözü ve usta fırçası, Boğaziçi'nin henüz soluk alabilen medeniyet bakiyesinden bir demet oluşturmuştur. Elleri dert görmesin.

Hak nasib ederse, "Rumeli yakası"nı da buna ekleyip güldesteyi tamam eyleriz⁽¹³⁾.

Ahmed Yakuboğlu'nun bu kıymetli eserinde 31 adet Boğaziçi'nin Anadolu yakasından yağlı boya resmi yer alır. Bu resimlere örnek olarak üç beş adet katalog kısmında verilmiştir.

Bu kitaptaki resimlerin tamamının altında 1982 tarihini görürüz. Bu durumu kendisine sorduğumda "iki ay içinde Boğaziçi'nden yüz'ün üzerinde resim yapmışım ama kitaba otuz küsür tanesini koyduk" demişti. Bundan da ne kadar hızlı resim yaptığını bir daha anlıyoruz.

2.b. Rengarenk Kütahya, Türk Petrol Vakfı Yayınları 1991, İstanbul. Bu eseri Kütahya üzerinedir. Aşığı olduğu Kütahya'yı tarihi eserleri, evleri, sokakları, tabii güzellikleri ve portreleri ile toplam 240 resim belgelemektedir.

Bu kitabın "Ahmed Yakuboğlu ve Kütahyası" başlıklı yazısında Hasan Ali Göksoy şöyle bir girişte bulunur. "Orhan Veli'nin "beni bu güzel havalar mahvetti" deyişi gibi, Ahmed Yakuboğlu da memleketinin rengarenk güzelliklerini anlatırken "Beni ressam yapan buralardır". Diyor Gerçekten de Kütahya'nın o güzelim Türk tarihinin çeşitli devrelerine ait yapıları ve tabiat güzellikleri anlatmayla bitmeyecek kadar güzeldir.

Yakuboğlu bu 240 sayfalık büyük boy eserinin ilk 44 sayfasında sırayla şu konuları da yazmıştır.

I. Giriş

(13) Komisyan, "Ahmed Yakuboğlu'nun Fırçasından Boğaziçi (Anadolu Yakası), Türk Petrol Vakfı Yayınları, Temmuz 1983, İstanbul, s. 9.

- II. İklim ve Coğrafya
- III. Çevresinden ve Kütahya'dan Kaybolanlar
- IV. Germiyan-Osmanlı Hatıralarından
- V. Kütahyalı Kahramanlar
- VI. Şehrin İnsan Renklerinden Örnekler
- VII. Esnafı, Ticaret, Sanayi
- VIII. Türk Kültüründe Kütahya
- IX. Edebiyatıyla Kütahya
- X. Türk Müsıkisi ve Kütahya
- XI. Kütahya Folklorundan bir Demet
- XII. Bir Kütahyalı'nın Hikayesi

Yakuboğlu bu kitabın takdim yazısında da şu duygu ve düşüncelerini dile getirmiştir. "Bu kitap, Türk Petrol Vakfı'nın Türk Sanat dünyasına bir hediyesidir. Aydın Bolak bey'in Kütahya'daki atölyemizde güzel bir fikir olarak hatırlattıkları bu teşebbüs, bir hayli zaman hazırlık ve çalışmalar sonunda neticelendi. Resimlerin meydana getirilmesi, uzun yıllardan beri feragatle ve sebatla çalışmanın mahsulü olup; birarada muhafazası rahmetli hocam Feyhaman Duran'ın ikaz ve tavsiyesi ile. Bizim olan abideler, tarihi yerler, kaybolması her zaman mümkün eski sokaklar ve kıymeti bilinmemiş kıymetli köşelerin kendi atmosferi içinde tesbiti de, rahmetli Süheyl Ünver Hocamızın bizi sevkettiği, yönlendirdiği yoldur. Bu gün bu yerlerin birçoğu artık mevcut olmadığından, bu kitap Kütahya için dokümanter, tarihi vesika hüviyetinde telakki edilebilir. Diğer manzaralara gelince; tabiatın güzellikleri, azade uzanan sahra ve ağaçlıkları, serin pınarlar, kırçeşmeleri, adeta düşman bir kavmin istilasına uğramış bir memleket vaziyetine dönmeye başladıkça, o hıyaban köşelerin tesbitinde ne kadar isabet edildiği, bugün bizi ferahlatan teselli kaynağıdır." Diyerek yaptığı işin mânâ ve ehemmiyetini gayet güzel bir üslupla ifade ediyor.

3. Kazandığı Ödüller: Değerli sanatkar Yakuboğlu en büyük ödülünü Türk Milletinin engin sevgisinden almıştır. Bu tarihi sevginin yanısıra çeşitli kurum, kuruluş ve şahıslar tarafından zaman zaman ödüller de verilmiştir. Bunlardan başlıcaları şunlardır:

1- Vakıflar Genel Müdürlüğünün VI. Vakıf Haftası Kutlamaları münasebetiyle vermiş olduğu plaket.

2- Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı anma törenlerinde takdim edilen plaket.

3- Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün IX. Vakıf Haftasında verdiği plaket.

4- Türk Kadınları Kültür Derneği'nin sunmuş olduğu plaket.

5- Başbakan Süleyman Demirel'in hediye ettiği altın saat.

6- II. Abdülhamid Han'ın kızı Ayşe Sultan'ın resim paleti de Yakuboğlu'na kıymetli bir hatıra olması bakımından tevdi edilmiştir⁽¹⁴⁾.

7- Çini tabak üzerine resmini yaparak hediye eden sevenleri gibi, birçok ödüle layık görülmüştür.

SONUÇ

Bu çalışmamızda yaşayan ve fakat yeterince tanınmayan değerli bir sanatkarımızı konu edindik. Böylece hem kıymetli bir sanatkarımızı sağlığında mütehassis etmiş, hem de hayatı, eserleri, sanat felsefesi konularındaki görüşlerini kendi ağzından tesbit etmiş olduk. Böylece kıymetli bir sanatkarımızın hayatına dair sağlığında derli toplu bir monografi yaparak sağlıklı bilgileri derlemiş ve hem de sanat yönüne dair ideallerini kendisinden dinleyerek ileride hakkında yapılabilecek yarım veya yanlış yorumları önlemiş olduğumuza inanıyoruz.

Türk Güzel Sanatlarının bu değerli Sanatkârı Ahmed Yakuboğlu, akademik eğitim ve öğretim hayatıyla, olgun kişiliğiyle, yerli ve yabancı münekkitlerin kalemiyle, birbirinden güzel eserleriyle sanat tarihimizde mümtaz yeri belirlenmiştir. Biz kendisini konu edinmekle, araştırmamızı kıymetlendirdiğimize inanıyoruz. Yakuboğlu ressam, müzehhib, nakkaş, hattat, musikişinas, desinatör ve tasarımcı olarak verdiği eserleriyle inanıyoruz ki takdir ve minnetle anılacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

1- ALTUN, Ara; "Kütahya'nın Türk Devri Mimarisi", Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan Kütahya, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Enstitüsü Yayınları, 1981-1982, İstanbul.

⁽¹⁴⁾ Ahmed Yakuboğlu bu resim paletini üzerindeki boyaların dökülmemesine varıncaya kadar dikkat ederek, orjinaline uygun bir şekilde aynen olduğu gibi muhafaza etmektedir.

2- Beşir AYVAZOĞLU; "Kütahya'da Derviş-Meşreb Bir Ressam", Tercüman Gazetesi, 21.12.1987

3-; "Kendini Kütahya'ya Adayan Adam", Türkiye Gazetesi, 22.12.1987.

4- ÇAKI, Mürsel, M. TOSUNOĞLU; "Osmanlı Kültüründen Başka İftihar Edeceğimiz Bir Şehir Yok Diyen Ahmed Yakuboğlu", Zaman Gazetesi, 11.8.1990.

5- Lale Dergisi, "Ahmed Yakuboğlu ve Boğaziçi", Türk Petrol Vakfı Yayınları, Temmuz 1984, İstanbul, sayı: 2, s. 1.

6- Lale Dergisi, "Nasrettin Hoca Minyatürleri", Türk Petrol Vakfı Yayınları, Temmuz 1986, İstanbul, sayı: 4, s.20-31.

7- Şener ÖZTOP; "Renkçi-Mistik bir Ressam: Ahmed Yakuboğlu", Kültür ve Sanat Dergisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yıl: 4, sayı: 15, Eylül 1992, s. 28

8- A. Güner SAYAR, A. Süheyl ÜNVER, Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1994, s.289

9- Türk Edebiyatı dergisi, "Ahmed Yakuboğlu", Türk Edebiyatı Vakfı, Ocak 1995, İstanbul, sayı: 255. S. 37-49.

10- Eşref ÜREN; "Halkevleri IV. Resim ve Fotoğraf Sergisi." Ülkü Dergisi, Ankara, 16 Nisan 1943, Cilt: 4, Sayı: 36. S. 32

11- YAKUBOĞLU, Ahmed ; Ahmed Yakuboğlu'nun Fırçasından Boğaziçi (Anadolu Yakası), Türk Petrol Vakfı Yayınları, 1983 İstanbul.

12-; Rengarenk Kütahya, Türk Petrol Vakfı Yayınları, 11991 İstanbul.

KATALOG

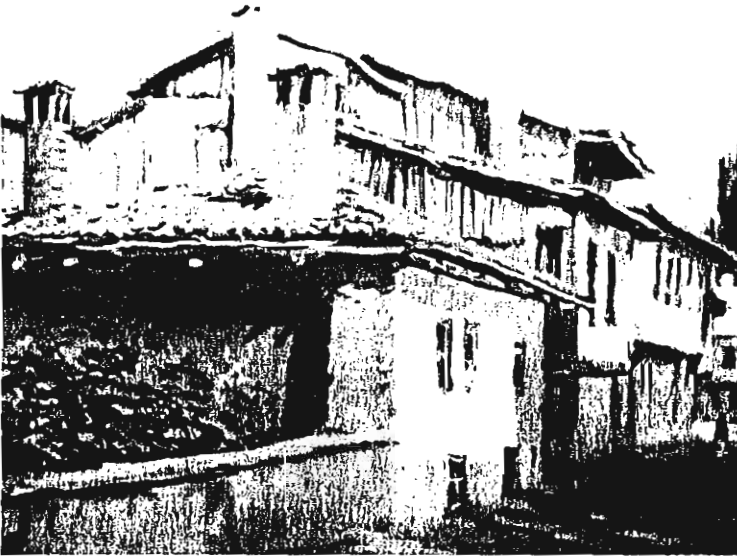
Resim: 1

Resim: 2

Resim: 3

Resim: 4

Resim: 5

Resim: 6, Minyatür: 1

Resim: 7, Minyatür: 2

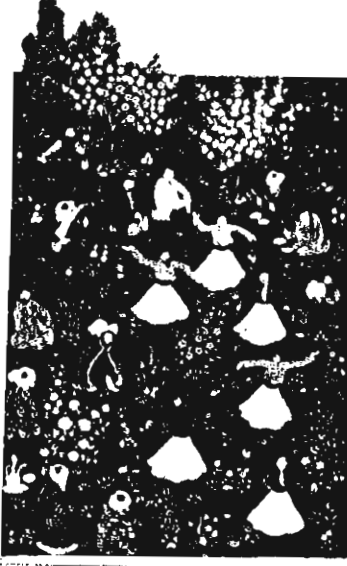
Resim: 8, Minyatür: 3

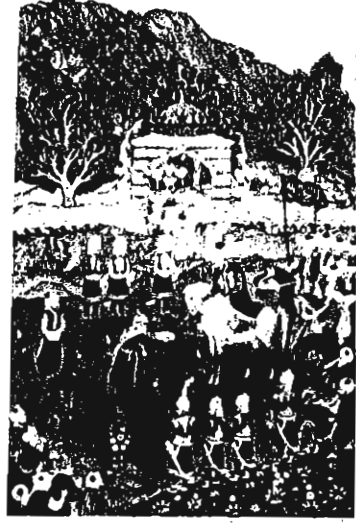
Resim: 9, Minyatür: 4

Resim: 10, Minyatür: 5

Resim:11, Minyatür: 6

Resim: 12, Minyatür: 7

Resim: 13, Minyatür: 8

Resim: 14, Minyatür: 9

Resim: 15, Minyatür: 10

Resim: 16, Minyatür: 11